

4. Управління персоналом підприємств в умовах воєнного стану, соціокультурних та технологічних викликів URL: https://eem.com.ua/uk/journals/tom-11-1-2024/upravlinnya-personalom-pidpriyemstv-v-umovakh-voyennogo-stanu-sotsiokulturnikh-ta-tekhnologichnikh-viklikiv?utm_source=chatgpt.com

УДК 504.06

Туць І. О., аспірантка

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

КЛІМАТИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ НАФТОГАЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Перехід до кліматично нейтральної економіки є одночасно викликом і можливістю побудувати краще для нас майбутнє. У цьому процесі відіграватимуть свою роль як суспільство, так і різні сектори економіки: енергетика, промисловість, транспорт, будівництво та реконструкція, землекористування, сектор поводження з відходами, сільське та лісове господарства.

Послідовне впровадження кліматичної політики Європейським Союзом уже призвело до скорочення викидів парникових газів у 2020 році на 27 % порівняно з 2005 роком (рік початку роботи Системи торгівлі викидами в ЄС), за інформацією EuroStat. При цьому економіка ЄС, за даними World Bank, зросла на 23% за 15 років, а ВВП збільшився з 11,9 трлн дол. у 2005 до 15,4 трлн дол. у 2020 році. Зменшення викидів парникових газів в ЄС продовжується та гарантується прийнятим пакетом дій та пропозицій Fit to 55, що передбачає встановлення нових цілей скорочення викидів в рамках ЄЗК. Тепер ЄС хоче скоротити викиди на 55% до 2030 року, порівняно з 1990.

Україна також проголосила про намір досягти кліматичної нейтральності у 2060 році, що на 10 років пізніше європейської цілі. У липні 2021 року Уряд затвердив нову ціль України — до 2030 року зменшити викиди парникових газів на 65% від рівня 1990 року. Станом на 2021 рік

Україна вже скоротила обсяг викидів на 62,5% від 1990 року, але це скорочення відбулось насамперед через занепад промисловості. Це ставить під сумнів можливість досягнення кліматичної нейтральності у зазначений строк, враховуючи і сьогоdnішній вплив на довкілля наслідків російсько-української війни.

Але, попри виклики війни на національному рівні впроваджуються і деякі ініціативи, які покликані допомогти Україні досягти поставлених цілей. У 2023 році був створений Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації. Фонд частково наповнюватиметься за рахунок податку на викиди CO₂, який передусім сплачується великими промисловими підприємствами, включаючи нафтогазову промисловість. До

створення цього фонду податок на викиди діоксиду вуглецю спрямовувався до загального фонду бюджету, без цільового використання.

Наразі податок на викиди CO₂ становить 30 грн. за тону, й така ставка є однією з найнижчих в Європі. Однак, цей податок не може бути основним джерелом фінансування Фонду декарбонізації, тому для його наповнення планується залучати міжнародні кредити і гранти. Акумуляовані Фондом кошти будуть спрямовані на розвиток відновлюваних джерел енергії, альтернативних видів палива і заходи щодо скорочення викидів парникових газів.

Також 1 січня 2021 року було введено в дію Закон України № 377-IX «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» (МЗВ). Аби запустити ефективну Систему торгівлі квот на викиди (СТВ), важливо мати дієвий моніторинг, для формування реальної картини. Цим законом проводиться гармонізація законодавства України зі стандартами права ЄС та впроваджуються положення «Директиви про встановлення схеми торгівлі дозволами на викиди».

Міжнародне енергетичне агентство (МЕА) у щорічному огляді (за 2021 рік) енергетичного ринку у 2021 р. зробило такий прогноз: «Попит на нафту вперше продемонструє зниження за всіма розглянутими сценаріями». Тому нафтогазовий ринок може одного разу зіткнутися не з дефіцитом пропозиції, а з його надлишком, а такий вектор розвитку кардинально змінює загальноприйнятну парадигму про пік видобутку нафти.

Важливою перешкодою є те, що неможливо здійснити енергетичний перехід без споживання нафти та інших викопних видів палива у необхідних кількостях, як мінімум з метою будівництва оновленої інфраструктури чи встановлення ВДЕ. Інша перешкода полягає в тому, що, хоча попит на вуглеводні для використання в таких секторах, як електроенергетика, транспорт, тепlopостачання, може знизитися в міру їх декарбонізації, нафта, ймовірно, як і раніше незамінна в окремих секторах промисловості. Зокрема, за даними МАЕ, нафтохімія залишиться єдиною галуззю, де попит на нафту зростатиме і до 2050 року 55% всієї нафти, що видобувається у світі буде використовуватись у нафтохімії. Тобто хімізація економік світу забезпечить вуглеводневої сировини більш-менш стабільний попит на найближчих 30 років.

Проте нафтогазові компанії не можуть ігнорувати стрімкі процеси, які пов'язані з сучасними викликами енергетичного переходу, оскільки їх бездіяльність може порушити функціонування основної бізнес-моделі кліматично нейтральної економіки. Так, у щорічному Прогноз розвитку світової енергетики обґрунтовано наступну тезу: можливе зниження глобального попиту на нафту може настати з середини 2040-х років.

При цьому можливі незначні відхилення у тимчасовій шкалі досягнення піку споживання, що залежать від економічних (рівень ВВП, інфляція та ін), технологічних (розвиток технологічних інновацій) та політичних (реалізація політики в галузі зміни клімату країнами світу, військові дії) факторів. Представники китайської енергетичної держкомпанії

CNPC прогнозують, що пік споживання нафти у світі припаде на 2030-2040 роки, однак з поступовим зниженням після 2050 року. При цьому пік споживання в самому Китаї очікується приблизно 2030 р. з різким падінням попиту до 2050 р.

Враховуючи вищеперераховані прогнози, можна стверджувати, що кліматична трансформація у бік декарбонізації неминуха для підприємств нафтогазового сектора. Проте це буде тривалий процес, тому до адаптаційних змін важливо підходити системно і планово. Хоча питання системності підходу також є досить досить спірним, адже нафтогазові компанії, очікуючи зменшення невизначеності на ринку та внесення ясності з боку інших країн та регуляторів, потенційно втрачатимуть свою можливість бути готовими до нових ринкових реалій на момент їх остаточного затвердження на офіційному рівні. З іншого боку, поспішні інвестиції або вибір невірної шляху використання своїх технічних, інженерних та фінансових можливостей збільшує ризики, які компанії в умовах поточного інформаційного розвитку не в змозі успішно мінімізувати.

Отже, нові світові реалії вимагають від нафтогазових компаній комплексного підходу до оцінки вже існуючих проєктів, а при цьому важливо оцінювати їх не тільки з точки зору кінцевого результату, але й з точки зору фінансового аналізу усього ланцюжка щодо виробництва, переробки та логістики для підтримки стабільного рівня розвитку як з вуглеводневими, так і відновлюваними активами. При цьому розумний підхід до організації роботи нафтогазових підприємств дозволить менеджменту відійти від класичної схеми вибору між миттєвим прибутком та довгостроковим розвитком, створюючи при цьому більш гнучку та адаптивну модель подальшого розвитку компанії.

Загалом, сучасні компанії енергетичної галузі знаходяться на роздоріжжі свого подальшого розвитку: з одного боку, традиційні вуглеводні хоч і є основними енергоносіями у всьому світі, проте довгострокове зростання попиту на них буде зменшуватись в умовах переходу до кліматично нейтральної економіки та необхідності дотримання прийнятих зобов'язань вуглецевого регулювання. З іншого боку, пік споживання вуглеводнів не може впасти в один момент – тому це поступовий і послідовний процес з урахуванням впливу багатьох факторів, у тому числі непередбачених (як, наприклад, війна, пандемія).

Зрештою досягнення низьковуглецевої енергетики – це поточна мета світової економіки, і вона готова рухатися до цієї мети шляхом поступового скорочення використання традиційних видів палива, а також розвитку міжнародних проєктів у сфері відновлюваних джерел енергії.